

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW
Uniwersytet Warszawski

Zaniedbanie jako forma przemocy

Zaniedbanie nazywane jest ukrytą formą przemocy. Polega ono na niezaspokojeniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychicznych. Jest to często spotykana forma przemocy, która dotyka osób słabszych – zależnych od innych, a więc dzieci, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Jeśli zaniedbanie dotyczy dzieci, wówczas ma bardzo poważne konsekwencje dla ich dalszego rozwoju. Ta forma przemocy może dotyczyć różnych sfer, takich jak nieprawidłowe żywienie (niedożywienie lub przekarmianie może prowadzić do problemów zdrowotnych), brak dbałości o higienę osobistą (pozostawienie dziecka, osoby starszej czy z niepełnosprawnościami brudnej, ubranej niestosowanie do warunków atmosferycznych), brak dbałości o higienę otoczenia, izolację społeczną (pozbawienie takiej osoby kontaktu z innymi ludźmi), pozostawienie długi czas bez opieki lub nadzoru, zaniedbanie stanu zdrowia (brak wizyt kontrolnych u lekarza, niepodawanie leków), brak kontroli w zakresie realizacji obowiązku szkolnego. Zaniedbanie może być spowodowane brakiem wiedzy o tym jak troszczyć się o dziecko, osobę starszą czy niepełnosprawną, może też wynikać z braku środków na utrzymanie niezaradności czy braku doświadczenia.

Szczególną uwagę warto tu zwrócić na sytuację zaniedbania dzieci. Jak wskazują wyniki badania „Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce 2023” przeprowadzonego przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę. Zaniedbania fizycznego do 12 roku życia doświadczyło 8% dzieci o młodzieży. Braku czystych ubrań doświadczyło 3% respondentów, natomiast brak opieki podczas choroby dotyczył 6% osób badanych. Z kolei a zaniedbania emocjonalnego doświadczyło aż 24% badanych. Analizując szczegółowe przejawy zaniedbania emocjonalnego, wykazano, że braku bliskości fizycznej w okresie dzieciństwa doświadczyło

aż 20% badanych nastolatków. A nieokazywania uwagi – 11% respondentów¹. Za zaniedbanie w stosunku do dziecka odpowiadają głównie rodzice, ale także nauczyciele, lekarze, opiekunowie. Literatura dotycząca problematyki przemocy wobec dzieci wskazuje, że różne formy ich krzywdzenia często współwystępują, m.in. ze względu na wspólne czynniki ryzyka w rodzinie i środowisku. Doświadczenie zaniedbania w dzieciństwie ma wyjątkowy wpływ na rozwój zdolności poznawczych dziecka, np. językowych czy funkcji wykonawczych. Deficyty związane z funkcjami poznawczymi, do których dochodzi w wyniku zaniedbania, mogą utrzymywać się aż do późnego dorosłego życia. Zaniedbanie przez opiekuna wpływa także na obniżoną samoocenę nastolatków oraz ich trudności w relacjach interpersonalnych. Ponadto nastolatki, które doświadczają zaniedbania emocjonalnego, częściej są ofiarami przemocy rówieśniczej w szkole. Kumulacyjna teoria ryzyka (*cumulative risk theory*) sugeruje, że każdy przypadek krzywdzenia w dzieciństwie w połączeniu z zaniedbaniem będzie pociągał za sobą bardziej nasilone negatywne konsekwencje niż doświadczenie wyłącznie zaniedbania².

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW
Przewodnicząca Rady Naukowej Instytutu Nowej Kultury

Tekst powstał w ramach bezpłatnej ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej „Różne oblicza przemocy wobec dzieci” realizowanej w 2026/2027 r. przez Fundację Instytut Nowej Kultury, www.instytutnowejkultury.pl

¹ K. Drabarek, Sz. Szumił: *Doświadczenie zaniedbania fizycznego i psychicznego w ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie polskiej młodzieży na podstawie wyników Diagnozy przemocy wobec dzieci w Polsce 2023*, [w:] Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka Vol. 22 Nr 4 (2023), s. 63-80.

² Ibidem, s. 63-80.